

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. VEEBRUARIL 1928. A.

Nr. 3

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	
Aastas	Kr. 5.—
Pooles aastas	„ 2.50
Üksik number	„ —.25
1923 aastak.	„ —.50
1924 „	„ 3.—
1925, 1926 ja 1927a.ä	„ 5.—

Toimetus ja talitus:
Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:
1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Omavalitsustele 30% hinna-
alandust.
Dokumentide kaotamise kuu-
lutused 50senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Maaomavalitsus — sihtühing? — O. Suursööt Lhk.	35
Kas on praegune maa- ja linnakoolinõunikude instituut rajatud põhiseaduse päraselt? — A. Leinjärv	37
Minevik õigustab ja tulevik kohustab meeldetuletama teenetega isikuid.	38
Sunduslik tulevastu kinnitus — Vann. adv. Joh. Jans. (Järg)	40
Põhjendamata süüdistuse ja valimata väljenduse vastu — K.	42
Omavalitsuste päevauudised	45
Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevus	45
Välismaade omavalitsused	47
Küsimused ja vastused	48
Kuulutused	34

Järgmine

„Maaomavalitsuse“ number

ilmub vabariigi 10. aastapäevaks aegsasti enne 24. veebruari, mispärast kaastööd selle numbri jaoks palub toimetus hiljemalt 15-ks veebruariks ära saata.

Kuulutakse maksvusetaks:

1) Karl Karli p. Rõõmussaare hobusepass, väljaantud Vana-Vändra vallavalitsusest 6. dets. 1920 a. Nr. 227 all.

2) Karl Karli p. Rõõmussaare hobusepass, väljaantud Väätša vallavalitsusest 24. apr. 1923. a. Nr. 75 all.

3) Jaan Jaani p. Tief'i hobusepass, väljaantud Kehtna vallavalitsusest 17. XII. 20. a. Nr. 274 all.

4) Jüri Mihkli p. Ludvi hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 3. märtsil 1925 a. Nr. 29 all.

5) Albu vallavalitsusest 1924 a. väljaantud hobusepass Nr. 34.

6) Eduard Kustase p. Hermann'i hobusepass Nr. 151, väljaantud Säreve vallavalitsusest 15. XII. 1925 a.

7) Kusta Samueli p. Tikk'u hobusepass, väljaantud Puurmanni vallavalitsusest 6. veebruaril 1921 a. Nr. 205 all.

8) Karl Tooma p. Võsu hobusepass, väljaantud Varangu vallavalitsusest 18. VII. 1924 a. Nr. 63 all.

9) Jaan Hansu p. Pohla hobusepass, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 21. XII. 1920 a. Nr. 612.

10) Põllutööstusteeringu nimele Rakvere vallavalitsusest 20. dets. 1920 a. Nr. 184 all väljaantud hobusepass.

11) Ado Juhani p. Pillaparti hobusepass, väljaantud Nõva vallavalitsusest 26. okt. 1927 a. Nr. 12 all.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu kirjastusel on ilmunud ja temalt saada

„Maaomavalitsus“ 1923. a. k.	Kr. —,50
„Maaomavalitsus“ 1924. a. k.	3.—
„Maaomavalitsus“ 1925. a. k.	5.—
„Maaomavalitsus“ 1926. a. k.	5.—
„Maaomavalitsus“ 1927. a. k.	5.—
„Esimene Eesti omavalitsuste- laste kongress“	2,50
Seesama omavalitsustele“	2.—
„Sundnormide kogu maaomava- litsuste kohta“ 14 vihku à 75 s. ehk 5 vihku 3.25 s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku“	13.—
„Vallavolikogude ja maavoliko- gude valimise seadus““	—,20
„Eesti ravitsus ja suvituskohad““	—,70
„Maaomaval.“ köidetult kallimad: kooli- kõide 80 s., kalingurkõide 1.25 s., nahk- kõide 1.50 sen.	

Ei ole veel hilja

„Maaomavalitsust“

1928 a. peale

ära tellida.

Ilmunud numbrid saadetakse järele.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Maaomavalitsus — sihtühing ?

O. SUURSÖÖT.

Dipl. rahvamajand. teadl.

Juba aastaid on kestnud vaielused meie maaomavalitsuse ümberkorraldamise küsimuse ümber. On tehtud mitmesuguseid ettepanekuid ühe või teise lahendamise viisi kohta, aga ühisele otsusele ei ole veel jõutud, ega ei ole ka näha, et mõnesugune kompromiss lähemal ajal võiks välja kujuneda.

Ühes küsimuses on kõik ühel arvamisel: meie omavalitsus on sattunud erakondade võitluse pöörisesse ja on selle tõttu muutunud poliitiliseks katsejäneseks ja ei suuda sagedasti küllalt riigi ja rahvamajanduslisi huviseid erakonna huvidest kõrgemaks pidada. Nimetasin meelega meie omavalitsus ja ei mitte maaomavalitsus, sest linna omavalitsuses ei ole asi karva võrtki parem, pahasti isegi veel halvem, aga et linnade majapidamine ja tegutsemine juba aastasadu on kestnud, kuna maaomavalitsuse iga palju lühem, eriti meie maakonna omavalitsuste oma, siis langeb kõik süü loomulikult noorte asutuste peale ja vanad võivad segamata edasi pureleda: vaadelge ükskõik missuguse linna esituskogu tööd ja tegevust lähemalt, siis näete, et seal on sappi ja poliitilist sallimatust ning „võre taha“ rääkimist palju rohkem kui üheski maavolikogus. Üks meie vanematest tegelastest ütles kord: „Kes vaene on, see on ikka loll“. See lause oleks ka siin õige kohane, sest maaomavalitsused on meil eriti vaesed ja sellega peavad ka sarnase „patuoina“ osaga leppima, kuna linnadel näib veel vana „rasva“ olema, mitmesuguste kinnisvarade näol ja sellepärast ei saa neid „lollid“ osasse veel paigutada.

Üks on aga selge, et teravad erakondlikud võitlused ähvardavad meie maaomavalitsusele saatuslikeks saada. Seni ei ole küll erakonnad veel ühemeelist otsust annud, kuidas lahendada maaomavalitsuse küsimust, aga rahul temaga praegusel kujul ei olda ja põllumeeste kogude esitajate 4. ja 5. kongressil on juba kategoorilised soovivaldused selles küsimuses vastu võetud, millega tõsiselt arvestama peab, sest need soovivaldused või otsused tulevad suurelt osalt maaomavalitsuste tegelaste enestest poolt.

Niisuguse autoriteedi, kui kindral Laidoner, poolt toodi ette väited meie riigi korra nõrkade külgede kohta viiendal põllumeeste kongressil järgmiselt: „meil puudub võimu koondus, meie kord on lodev ja liig kallis, meil tahetakse kõik teha komisjonide kaudu ja mitte üksi keskkohas ei ole see nii, vaid ka kohtadel — linnades, maakondades ja valdades on oma parlamendid, kelle üle puudub tugev kontroll jne.“

Need on väited, millele raske on vastu vaielda, sest see on nii, kuigi ehk võiks selle juures pealiskaudsel vaatlusel kahelda. Kui see aga nii on, siis peab siit väljapääsu tee leitama ja seda püüab samal kongressil ära märkida Siseminister Hüneron oma kõnes omavalitsusasutuste korraldamise kohta. Selle kava järele oleks maavalitsus sundusliste üheastmeliste maaomavalitsuste sihtüksuste keskkohaks maakonna piirides. Selle keskkoha korraldaks orgaaniks oleks sihtühisuse liigete — valdade esitajate kogu. Täidesaatva võimu esitajaks maakonnas oleks maavanem, kelle juurde võiks veel sihtühisuse liigete poolt valitud saada nõukogu.

Sellega oleks vormiliselt maavalitsus, kui teine aste maaomavalitsuses, ära kaotatud, tegelikult aga oleks selle sihtühisuse ülesanded umbes samad, mis praegu maavalitsusel. Kõrvaldatud oleks ainult kõikvõimas kolleegium maavalitsuse näol ja maakonna parlament — volikogu; selle asemel oleks täidesaatva võimu esitaja ja vastutav, vastava ettevalmistusega isik — maavanem ja sundmäärusi annaks mitte erakonna keskbüroodest juhitud parlament, vaid tegelikud omavalitsuste huvide tundjad ja kaitsjad valdade esitajad. Ülesannete piirkond ei pruugiks selle juures mitte kitsam olla kui praegusel, enam võiks see mõnel alal ehk veel laiendatud saada. Et sarnase ümberkorraldamise tõttu maavalitsus verevaesusele sureks, nii kui seda arvab hra Maddison (v. „Maaomavalitsus“ Nr. 20 l. a.), on raske uskuda, ennem näib tema just sarnasel kujul värskendatud jõuga palju elujõulisem ja teguvõimsam olema, olgugi

et siis „vägikaika vedamisel“ keskvalitsusega lõpp on ja ka erakonna keskbüroodel on võrdlemisi vähe tegemist maaomavalitsustega. Seda ongi vaja kätte saada, selles peab ju peituma see algpahe meie maaomavalitsustes. Sellega oleks aga ka selge, et siin ei ole midagi uut vaja luua, ei vabatahtliste ei sundusliste sihtühisuste, ega ka mingisuguste ministeeriumi osakondade näol, vaid vaja ainult keskvalitsuse võimu koha peal kõvendada, pannes ilma vastutusest ehk õige nõrga vastutusega kolleegiiumi—maavalitsuse asemele—keskvalitsuse ees täiesti vastutust kandva isiku—maavanema, varustades teda vastava võimuga; niisama saaks ainult kõrvaldatud erakondline maa parlament, asetades seda allüksuste esitajate koguga. Et seda aga kätte võiks saada just sihtühisuste loomisega, näib minule õige kahtlane olema, sest sihtühisus on ikka ainult ühisus ja mitte valitsus, kuna meie maavalitsus ka uuendatud kujul peab jääma valitsuseks, kelle kaudu võiks keskvalitsus oma võimu koha peal teostada.

Omaavalitsuste vahelised sihtühisused on Inglismaal loodud juba läinud aastasaja keskpaigas ja Saksamaal ning Hollandis läinud aastasaja lõppus, aga ega nende loomisega ei ole üksikuid omaavalitsuse üksusi ära kaotatud, vaid need on ikka püsima jäänud ja need ongi õieti sihtühisuste korraldajateks vähemate omaavalitsuste juures olnud.

Sihtühisused on ikka jäänud ühisusteks, isegi on neid mõnes Saksa osariigis (Baieris, Würtembergis ja mujal) loodud aktsia seltside ja piiratud vastutusega, aga ka hariikkude ühingute—seltside näol, teatud ülesannete teostamiseks, kus vaja suuremat kapitali koondust kui see ühel omaavalitsuse üksusel võimalik on.

See oleke ka meil täiesti võimalik ja isegi soovitatav, aga ega sarnane sihtühisuste loomine ei lahenda veel maaomavalitsuste küsimust üldse ja maavalitsuste saatust eriti: üks asi on ikka maavalitsus ja teine on jälle mõnesugune sihtühisus teatud maa piirides olevate valdade vahel, olgugi et see oleks sunduslik.

Juba ainult sihtühingute loomiseks ja korraldamiseks on vaja mingisugune keskoht ja mis on selleks keskkohaks loomulikum ja otstarbekohasem kui maavalitsus ehk maavanema instituut.

Ei oska ettekujutada olukorda, kus vald ise, ilma igasuguse keskkohata, suudak-

sivad suuremaid ja elujulisemaid sihtühinguid luua.

Meil on ju sellel alal mõnesuguseid näiteid olemas, need on kooliringkonnad, kus üks vald oma laste eest peab teisele koolimajanduslisi kulusid aitama kanda. See sünnib kõik suurte sundmuste ja jägelmistega ja ei ole siin seni õiget korraldatavat kätt näha. Kuidas saaks siis vallad hakkama suuremate ülesannetega ühingute näol (teed, sillad, haigemajad, vanade- ja lastekodud jne.)? Selleks peab meie maaomavalitsus veel mitmeski asjas arenema ja kasvama. Et see arenemine aga tõesti õiges suunas edeneks ja et võimalus oleks pikema aja peale töökavasi ja sihtisi ülesse seada ja neid ka korralikult läbiviia, selles on vaja meie kolmeaastased maavalitsused ühes killustatud parlamentidega asendada pikema aja ehk veel õigem määramata aja peale valitud asjatundja maavanemaga ja töö enese, mitte erakonna poliitika pärast kokkuseatud valdade esitajate koguga.

Mis vastab siis enam omaavalitsuse põhimõttele, kas see, et volikogu abijuhataja või mõne komisjoni liikme pärast maadeldakse kümned koosolekud, või see, et esimesest koosolekust asub omaavalitsuste esitajate kogu vilunud ja vastutava isiku juhtimisel omaavalitsuse asju korraldama ja järjekindlalt ülesseatud kava teostama?

Kes asja peale vaatab omaavalitsuse ja riiklisest seisukohast, peab pooldama kindlasti viimast. Puht erakondlisest seisukohast võib ehk esimest viisi eelistada, sest selle juures on lahedam erakondlist propagandat ja demagoogiat teha.

Meie maaomavalitsustel on küllalt ülesandeid ja neid tuleb ikka ja ikka veel juurde. Ka võimupiiride küsimus ei saaks siin takistuseks olema, vaid partei huvid kipuvad liiga esikohale tükkima ja nendele oleks vaja piir panna.

Sihtühingud on ja jäävad ainult abinõudeks, võib olla vajalikkudeks abinõudeks, teatud ülesannete täitmisel, nad ei saa aga kunagi asetada täiel määral maaomavalitsust, kui omaavalitsuse üksust ja vahemeest algüksuse ja keskvalitsuse vahel.

Maavalitsus — sihtühing ei ole enam maavalitsus, vaid ühing ja sellel on maavalitsusega väga suur põhimõtteline vahe, tegelikult veel palju suurem kui teoreetiliselt. Looge meile tugev erakondlistest intriigidest mitte ärarippuv maavalitsus, võimaldage sellele vajalik eelarve tulude

osa ja nõudke temalt täielist vastutust, tema kestvus olgu ära määramata ja mitte suvilise kaubaga, siis on loota, et nurinad

maaomavalitsuse vastu kaovad ja nende töö muutub intensiivsemaks, kavakindlamaks, ning ebaproduktiivsed kulud jäävad ära.

Kas on praegune maa- ja linnakoolinõunikkude instituut rajatud põhiseaduse päraselt?

A. LEINJÄRV.

Järg.

Riigil on õigus pidada õpetuseandmist oma ülevalve all. On riik seda senini teinud? Kahtlematult ta on sel alal näidanud suurt agarust: riik annab koolidele tunni- ja õpekavad, valvab õpperaamatute üle, valmistab ette õpetajaid ja annab neile kutsetunnistusi, annab juhtnõore igaks vähemaks juhuseks koolitöös. Peale selle on ministeeriumil alati õigus revideerida koole ja panna end maksma.

Ja eriti koolinõunikkude suhtes on põhiseaduse rahuldamiseks teostatud riigivõimule väga soodne kompromiss. „Eestimaa koolivalitsuse ajutise korralduse“ (R. T. nr. 6 — 1918 a.) § 19 põhjal on meie linna- ja maakoolinõunikud omavalitsusteenijad. Sama seaduse § 18 põhjal on koolinõunik kollegiaalse asutuse — maakoolivalitsuse (linnakoolivalitsuse) — liige, kes töötab Haridusministeeriumi juhtnõoride alusel (sead. § 20). Sellest ülevalve võimalusest arvas riik olevat vähe ja sellepärast andis seadusandlik delegatsioon 5. märtsil 1920 a. (R. T. 39/40 — 1920 a.) maa- ja linnakoolinõunikkude kohta määruse, millega omavalitsuse õigusi koolinõunikkude suhtes tuntavalt kitsendati: seati üles nende kohta hariduslik tsensus; nende ametisse registreerimise ja sealt vabastamise õiguse võttis riik oma kätte. Veel lisati juurde, et koolinõunikud töötavad Haridusministeeriumi üldise ülevalve all ja normeeriti ka nende palk.

Kuid ühtlasi fikseeriti täpsemalt ka koolinõunikkude ülesanded; neile määrati: „kasvatuslikkude ja õpetuslikkude küsimuste lahendamine oma ringkonnas üldse, iseäranis aga nende alla kuuluvate koolide instrueerimine ja ülevalve Haridusministeeriumi juhtnõoride järele“.

Mida jääb siis riigivõimule veel soovida? Jõuetu on see riigivõim, kes

antud olukorras ei suuda end maksma panna! Mis on siis omavalitsustel koolinõunikkude kohta öelda? Ainult valida, õigem, koolinõuniku kandidaati üles seada ja ettepanekut teha tema lahti laskmiseks, kui omavalitsuse esituskogu arvates koolinõunik oma ülesannetele ei vasta! See on kõik! On siis siin tõesti vaja minna veel kaugemale? Muuta koolinõunikud ministeeriumi ametnikeks?

Põhiseaduse § 12 nõuded on igatahes enam kui küllalt täidetud. Õpetuseandmise ülevalve on täiel määral riigi käes.

Koolide otsekohene järelevalve aga kuulub seaduse järele maa- ja linnakoolivalitsustele, kes seda teostavad ka koolinõunikkude, koolivalitsuse organite ja liikmete kaudu. („Eestimaa koolivalitsuse ajutine korraldus“, alg- ja keskkoolide seadused jne.) — Ministeeriumi seaduseelnõu on aga need kaks mõistet ära seganud.

Aga kuidas jääb instrueerimisega?

Nagu eelpool nägime, ei ole koolinõunikud mitte vaid valve ametnikud, ülevalve või järelevalve teostajad, vaid nad peavad olema esimeses joones koolinõunikud, **koolide instrueerijad**. Selles mõttes õieti peavad nad erinema vene koolide inspektoreist, kes olid, nagu nime näitab, järelevalve ametnikud-administraatorid. Meie koolinõunikele ei tahetud anda sarnast varjundit, püüti teha neist mitte administraatoreid, kurje ülemusi, vaid sõbralikke nõuandjaid, vanemaid pedagooge-nõunikke.

Kuidas siis jääb sellega ministeeriumi seaduseelnõu teostumisel? Kellele jääb see ülesanne? Põhiseadus ei räägi poole sõnagagi, et ka see peaks kuuluma riigile. Ennem võib sealt välja lugeda, et see ko-

danikkude põhiõiguse põhjal peab jääma kodanikkude omavalitsuse ülesandeks. See oleks igatahes loomulik. Kogukond peab üleval alkoole oma laste jaoks, neil peaks olema õigus ka nii ehk teisiti avaldada otsemat mõju koolide õpetuse- ja kasvatuse töö peale, sellele anda soovitatavat suuna, kui nad saavad seda teha erakonna staapide kandidaate Riigikokku valides. Meie näeme näiteks vanadest kultuurriikidest, et seal mõnel pool isegi koolid valivad omale nõuniku. Koolide instrueerimise võimalus peaks omavalitsustele ikkagi jääma, seda õigust ära võtta ei õigusta ka kõige suurema otsimise ükski põhiseaduse paragrahv. Vastupidi — põhiseaduse järele on omavalitsused riigivõimu teostajad koha peal.

Ministeeriumi eelnõul on sellepärast suur auk sees: ta võtab omavalitsustelt nende koolinõunikud, koolide instrueerijad ja teeb need ühe rop-suga põhiseaduse § 12 ettenähtud ülevalveteostajaiks ametnikeks.

Ega ju keelda ei saa, kui ministeerium ülevalveteostamiseks oma ametnikkude arvu tahab suurendada, ta võib ju kas või iga kooli juurde ühe inspektori ametisse panna, kuid praegusi omavalitsuse koolinõunikke põhiseaduse § 12 peale tuges ülevalveteostamise ametnikkudeks muuta, see on küll kõik muu, kui põhiseaduse nõuete jalule seadmise katse. Et lugu ka Lätis nii olla, see küll tarvitseb vaevalt kellegi tähelepanu köita ja sealt küll maksab vaevalt minna eeskujule otsima. Läti on pea peensusteni kopeerinud vene ennerevolutsiooniga korra ja teeb igapäev katseid minna üle demokraatlikule riigile enam omase korra juurde. Lätit kopeerides võime kergesti saada üllatuse osaliseks, sama kui see oli maäulematega: meil hakati korraga rääkima maavalitsuste ärakaotamisest ja nende asemele maäulemate sisse seadmisest, sest

nii olevat teinud Läti ja hea tagajärdega. Kui pärastpoole kuulsime üllatusega, et Lätis see sellepärast nii olnud, et nad veel ei olla suutnud maavalitsusi organiseerida ja neil tegelikult ametis oli vene kreisiülema surrogaat, mis viimasel ajal olla asendatud demokraatlikkude maavalitsustega Eesti eeskujul. Kas ei oleks parem vaadata Lääne vanade kultuurriikide või naabri, Soome, peale.

Meil öeldakse ju, et nüüd on meil oma riik, ja mis see riigivalitsus siis muudki on, kui sama omavalitsus, kuna meil ju rahvasteostada riigivõimu. On siis meie rahval tegelikult palju võimalusi oma tahtmist avaldada ja riigivõimu teostada? Ajalehist loeme, et see olla vaid ilus sõnakõlks, ja meil valitsevat erakonda ja ametnikku jääb ikka ametnikuks, teenigu ta tsaari all või meil: esimesel juhul peab ta olema truu tsaarile, meil — erakonna tuusadele ja inimene jääb ikka inimeseks. Sellepärast ei ole meilgi omavalitsus ja tema mõju hariduse alal sugugi ülearused. „Omavalitsus on oma sisu järele kõige tõelisem kodanlik vabadus, sest kõik teised vabadused tõrjuvad ainult vägivaldaga tagasi, nad on kaitsevallid avaliku võimu vastu, kuna aga omavalitsus juba ühe osa sellest avalikust võimust usaldas kodanikkude eneste kätte“.

Nõnda loeme K. Pätsi tõlkes ilmunud tähtsa omavalitsustegelase A. Damascke raamatu „Kogukondlise omavalitsuse ülesanded“ eessõnast. Sinna poole maksab püüda ka meil.

Sellepärast ei saa pidada ka isegi soovitavaks ja otstarbekohaseks, kui omavalitsuselt nende koolinõunikkude näol võetakse ära viimane vähene õigus nende ülevalpeetavate koolide suhtes, avaldada mõju, kuigi kaudist oma koolide õpetus- ja kasvatustöö peale sellega, et neil on õigus ministeeriumile esitada koolinõuniku kandidaati. Selle õiguse äravõtmist põhiseadus ei õigusta.

Minevik õigustab ja tulevik kohustab meeldetuletama teenetega isikuid.

Seisame Vabariigi kümnenda aastapäeva lähel. Kümme aastat vabariigi kodanikud, aga kas on mõeldud selle peale, kuidas vabadus meile tuli. Kui seda lihtsalt suure

Vene revolutsiooni ja 30. märtsi 1917. a. määruse paratumaks tagajärjeks peetakse, siis ei ole see hinnang kaugelki õige. Kõige suuremad sündmused ja kõige paremad

seadused osutuksid kasutuks, kui elav jõud neid ei oska kasutada. Esimeses järjekorras tuleb sellepärast kümnenda aastapäeva puhul meeldetuletada neid elavaid jõude, kes momenti oskasid ja tahtsid kasutada algul meie maaomavalitsuse ellukutsumiseks, pärast kubermangu maaomavalitsuse kõrgemaks võimuks kuulutamiseks, vabariigi väljakuulutamiseks ning lõpuks vabaduse alalhoidmiseks suures vabadussõjas.

On suur hulk isikuid, kelle vahvust ja teeneid vabadussõjas on hinnatud. Need on vabadusristi kavalerid ja tasuta maa-saadajad. Et kõik see, kuhu oleme jõudnud, ainult sõjaväelastest ei olene, on iseenesest selge, sest põhjanevad sammud astuti ju enne vabadussõda ja vabadussõja ajal tegutseti ka mujal, kui frondil ja väga tõsisel aladel.

Kas on neid tegelasi, kes Eestimaa maaomavalitsuse ellukutsumises, vabariigi väljakuulutamises ja vabadussõjaaegses suures korraldustöös aktiivselt, julgelt ja tagajärjekalt tegutsesid, millegiga meeldetuletatud? Ei.

On see loomulik seisukord? Kas nende teod ja nende tegude tagajärjed ei õigusta nende meeldetuletamist riigi poolt, kelle nad on loonud?

Kaht vastust ei saa siin olla, seda enam, et hinnatud on juba sõjaväelaste teeneid seljataguses tegevuses.

Arusaadavalt ei läinud ükski, elu ehk tulevikku kaalu peale pannes, selles mõttes oma riigi loomise tööle, et selle eest autasu saada. Seda tehti sisemise tunde sunnil. Kuid see sisemine enesetunne võib ka ellukutsuda mõtteid mitmesuguseid, vaadeldes töö tagajärgi ja nende hindamisi. See sisemine tunne võib üldise passiivsuse juures ka riigitüdimusele, mille üle nii palju kurdetakse, ruumi anda. Seda tegelaste eneste suhtes. Aga mis hoogu ja tõuget võivad saada noored omariikluse mõtte elustamiseks, kui nad tunnistajad peavad olema, et rahvas ei tuletagi meelde, ei austagi oma riigi loojaid ja neid, kelle teenete peal püsib meie vabariik.

Kui mineviku õigused ei sunni meid viimasel pilgul aukohust täitma, siis kohustab seda tegema tulevik ja kohe, mitte hiljem, kui vabariigi 10-ks aastapäevaks.

Tulevad meeldetuletada need elavad jõud, riigi, omavalitsuste ja seltskonnategelaste perest, kelle teenete peale tugeneb meie vabariik.

Ei ole raske leida neid, kes 1917 a.

maaomavalitsuse sisseseadmise küsimuse ülestõtsid, 30. märtsi 1917 a. määruse eelnõu väljatöötasid ja selle kinnitamist Peterburis nõutasid, samuti on, teiseks, teada isikud, kelle algatusel kubermangu nõukogu, maapäev, kõrgemaks võimuks kuulutati ja kes vabariigi väljakuulutasid ning selleks vastava eel- ning järeltöö tegid. Kolmas liik tegelasi, kelle õladel vabadussõja aegu suur töö ära tehti, kelle tegevusest nii palju olenes ja kes sõjaväelaste hulka ei kuulunud, on kahest esimesest palju suurem ja neid asub üle riigi. Siia kuuluksid tegelased mitmesugustelt aladelt. Esimestena tuleks nimekirja võtta need, kes otse kaitsesõja alal tegutsesid. Sarnaseid tegelasi on mitu. Nii mäletab vist praegune sõjaminister väga hästi seda, kus asus algul Narva väerinna staap, kes olid need vaimlised jõud, omavalitsustegelastest, kes staapis töötasid ja korraldasid, kes sundmobilisatsiooni väljakuulutasid, kui häda suur ja keskvalitsuse korraldus veel puudus. Võib olla, ei ole selleaegne sõjaminister ka unustanud neid omavalitsustegelasi—mittesõjaväelasi, kelle hooliks ta andis sõjaväe kokkuvõtmise ja maa ning linna kaitse, kes seda ka tegid, mehed mobiliseerisid ja, isiklikult kaasamises, mehed lahingusse viisid. Teisena ei tohi unustada neid, omavalitsustegelasi kohtadel ja keskkohas, kes oskasid sellelt rahvalt, kes ilmasõja läbi juba palju kannatanud, kellelt võttis okupatsiooni võim kõik, mis võtta andis, kellelt enamlaste salgad üle olid käinud, veel suurel määral võtta varustust oma sõjaväele, toiduaineid sõjaväele, linna- ja maata rahvale, ning neid kõiki varustada tarvilikkude ainetega raskel ajal. Edasi tuleks arvesse võtta seltskonnategelasi, kes organiseerisid abiandmist sõjameestele, varustasid neid ja toitsid ning korraldasid haigemaju, tuleks arvestada nendega, kes korraldasid abiandmist sõjameeste perekondadele, lastele, et mehed väerinnal võisid oma rasket ülesannet rahuga täita, teades, et on neid, kes nende väikeste eest muretsevad. Siia võiks kuuluda ka need, kes epideemilise iseloomu võtnud külgehakkavate haiguste vastu võitlesid ja sellele piiri panid, päästes rahva raskest sõjakaaslasest, siia võiks kuuluda ka veel teised riiklise tähtsusega teened.

Kõiki neid on vaja meeldetuletada.

Selle peale võidakse öelda, et nii õige kui see ka oleks, aga maad meil enam jagada ei ole, ja aumärke ei luba põhiseadus muude kui sõjaliste teenete eest anda

Õigus, maad ega aumärke ei saa anda, aga suurte teenete mälestamiseks mälestusmärgi asutamine ja annetamine ei oleks takistatud ega kulukas, kui midagi paremat selle asemele ei leita.

Seda tehes oleks ometi öeldud, et mäletakse teeneid. Sellega täidaks riik ja rahvas aukohuse oma vanade tegelaste

vastu, sellega kindlustataks noori riigitüdimuse vastu.

Küsimuse ülesvõtmine seal, kellest see asi oleneb, peaks auks olema ülesvõtjale. Ja kui asi teostub juubelpäevaks, siis tõestatakse seda, et suurpäeval ei peeta meele ainult vange, vaid osatakse hinnata ka tegelasi.

Sunduslik tulevastu kinnitus.

Vann. adv. JOH. JANS.

Järg.

III.

Sundusliku tuleõnnetuse vastu kindlustamise seaduse üksikasjalise vaatlemise puhul toome märkuseid ainult nende normide kohta, mis seletuskirja üldosas kommenteerimata jäänud ja mis selgitust ja põhjendamist näivad vajavat.

Peat. 1. § 4. järele on kinnitusühisuse põhikiri harilises korras muudetavaks jäetud, muidugi seadustes ettenähtud piirides. See on kavatsatud sellepärast, et ühisusele asjaajamise korraldamiseks tarvilist vabadust jätta, kuna seaduseid raske on muuta, tegelik elu aga paenduvust nõuab.

Samuti on lubatud juba tegutsevaid omavalitsustele kuuluvaid seltse kindlustusühisuseks muuta, millega ära jääks hulk asutamise kulud ja tööd, kuna tegelaste kogemused ja organisatsioon ühisust kohe täie jõuga tööle asuda lubavad.

Kindlustusühisuse direktorite ametisse kinnitamise tingimise juures (§ 5) on silmas peetud ühisuse avalikõiguslist iseloomu.

Põhikapitali alammäära kindlaksmääramisel (§ 6) on arvesse võetud meie era-kindlustusseltside kogemusi, kus 6 miljoni-line põhikapitali keskmist arvu esitab. Et tema täies summas sissemaksmist ei nõuta (§ 8), see määrus käib Lääne-Euroopa aktsia-ühisuste praktikaga kokku, pealegi on meil kindlustusühisuse aktsionäridena ettenähtud ainult omavalitsused, kes iseisvalt likvideeruda ei saa. Maksvate seaduste järele võib $\frac{2}{5}$ põhikapitalist kahjudena välja anda, ilma et ühisuse likvideerimise sundust järgneks. (Sead. Kogu X. köide j. I. § 2200. lisa 1. märkus § 9), mille põhjal ka sularahas sissemaksetaja kindlustusühisuse kapital on arvatud.

Sundkindlustuse maksustamisest vabastamine (§ 10) on tingitud toimingute ava-

likõiguslisest iseloomust, samuti ka kindlustusmaksude vastuvaidlemata korras sisenedmine (§ 11) ilma milleta sundkindlustus mõeldav ei ole.

Kindlustusühisusele vabatahtlise kindlustuse toimetamise lubamine (§ 12) on tingitud nii teoreetilistest kui praktilistest kaalumistest, Keelamine tooks kaasa kindlustusühisuse tegevusala piiramise, mis kindlustusühisus majanduslise tähtsuse meie piiratud oludes alla suruks ja tegevuse laienemist takistaks, peale selle oleks kindlustuse võtjad kodanikud niisugusel korral sunnitud mitme kindlustusorganisatsiooniga tegemist tegema. Põhimõtteliselt ei või vabatahtlise kindlustuse teostamiseks ühisuse poolt mingisugust takistust olla, kui kindlustustingimused üldistatud saavad, mis kõne all olevas eelnõus ette nähtud. Era kindlustusseltsidele on teatavasti mitmesugused kindlustusliigid lubatud, samuti ka väljamaa sundkindlustust teostavatele ettevõtetele. Mitme kindlustusala raamatupidamiselik eraldamine on ettenähtud (§§ 14, 131).

Erakindlustus on ühisusele lubatud (§ 15), mis ka Schveitsi kantonaalsete kindlustusettevõtete juures tarviliseks tunnustatud, nende tagavarade peale vaatamata.

Kindlustusühisuse asjade ülemotsustajaks on määratud rahaminister (§ 17), et võimalikkudest takistustest ülesaamist asjaajamises kindlustada.

Peat. II., „Sundkindlustusele alluv varandus ja tasumisele kuuluvad kahjud“, alla mahutatud normid (§§ 18—24) on redigeeritud üldiste kindlustusalal maksvate seaduslike määruste määruste eeskujul, eriti on silmas peetud ülalmainitud Schveitsi seaduse teksti. Sedasama võib ka peat. III. kohta ütelda.

Peat. IV. „Sundkindlustuse teostamine“ (§§ 28—58) on kõne all oleva eelnõu keeruleisem osa. Põhimõtted on võetud mainitud Schveitsi seadusest, kuna normid on iseseisvalt redigeeritud, meie olusid ja seadusi silmas pidades.

Selle eelnõu osa üksikasjaline komenteerimine viiks nii pikale, et seletuskirja mõte ära kaoks, sest temas on nii palju praktilisi ja teoreetilisi kontroverse, mille käsitlemine nõuaks terveid raamatuid. Võtame näit. kindlusnimekirjade kokkuseadmise ja pidamise.

Asjast tegeliselt üle saada aitaks vististi Schveitsi korralduse tundmaõppimine koha peal ja sundkindlustuse ajalooa tutvunemine. Mis teoreetiliselt võimalik oli ette näha, on eelnõus katsutud kindlaks määrata.

Juba kindlustatava varanduse omaniku, kelle nimel kindlustus sünnib ja kes kohustatud maksu maksuma, äramääramine oli raskustega seotud, arvesse võttes, et maksivate seaduste järele võõra maa peal olevad ehitused kuuluvad maaoomanikule, tegelikult on aga omanikud suurelt osalt teised isikud, kellel kindlustusraamatutega tegemist ei ole. Lahendus on antud § 30 (arvesse võttes ka § 72).

Kindlustustegevuse põhialus on kindlustatavate varanduste hindamine. See toimetus, kui ta oma otstarvet rahuldavalt peab täitma, on kulukas ja nõuab läbiviimiseks aega. Üldjoontes on hindamisorganisatsiooni konstrueerimisel tähele pandud Schveitsi seadust, kuid selle juures katsutud meie olude kohaselt asja korraldada. Asjatundjate poolt on eelnõu selle osa kohta märkusi tehtud, et meie sarnase hindamisorganisatsiooni juures sundkindlustust läbi viia ei saa: ta on liig raskepärane ja tuleb kallis. Hindamiskomisjonide asemel võidakse aluseks võtta üksikute ssjatundjate hindamist. Komisjon oleks kohane ainult edasikaebe asutusena. See võib õige olla ja eelnõu on selles mõttes võrdlemisi kergesti ümberredigeeritav. Schveitsis toimetavad hindamist eriteadlastest komisjonid koha peale välja sõites. Hindamise mõte ise on kindlaksmääratud § 50. See paragrahv on ka kahjude hindamise aluseks.

Peat. V. (§§ 59—67) käib vabatahtliku kindlustuse teostamise kohta ja on kokkukõlasse viidud eelnõu sundkindlustuse osaga. Nagu tähendatud, võiks vabatahtliku kindlustuse kohta käivad normid väljaeraldada eriseaduseks. Nad peavad aga tingimata maksuma pandama, sest meie kindlustuseadused on puudulikud.

Peat. VI. (§§ 68—81) käsitleb kindlustuskulusi ja kindlustusmaksu. Stabiliseerunud oludes võib kindlustuskulusid ja maksusid seadustega normeerida. Meil ei ole see praegu võimalik. Sellepärast on antud ainult üldised alused. Tähelepanu vääriline on selles osas muude hulgas § 73, mis määrab, et sundkindlustuse maksul on eesõigus kõigi teiste võlgade ees. See on loomulik, sest kindlustus on varanduse väärtuse alleshoidmise eeltingimine ja kõik teised võlad võivad tuleõnnetuse korral tasutud saada ainult eeldusel, kui varandus on kindlustatud. Sundkindlustust ei saa teostada ilma kindlustusmaksule tähendatud eesõigust andmata.

§ 76. on määrus, et kindlustusmaks loetakse 75% kindlustatava varanduse hinnatud väärtusest. See määrus on sihitud tule süütamise (subjektiivse tulekardetavuse) vastu. Varanduse omanik peab õnnetuse korral osa (vähemalt 25%) kahjust andma.

Peat. VII. (§§ 82—84) „Kaebekord kindlustuse maksu asjus“. On arvamist avaldatud, et see võiks lihtsam olla. Kuid et maksuvõtmine alati suurt meelepaha tekitab, siis on mitmeastmeline otsustamine soovitatav: kaebajal on võimalik mitmekülgsest oma seisukohta esitada.

Peat. VIII. (§ 85—89) „Kahjude registreerimine ja tuleõnnetuste põhjuste kindlakstegemine“ on jälle väga keeruline ja vastutusrikas toimetus. Terve peatükki on sihitud tuleõnnetuste alal ilmsiks tuleva kuritahtluse vastu. Selles mõttes on ka kriminaal kohtupidamise seadusesse muudatused sisse viidud (§ 88). Uuemal ajal on välja kujunenud iseäraline tulesüütamise tehnika vastavate organisatsioonidega. Mõlemilt — nii süütajate kui nende vastu võitlejate — poolt on kultuurimaades eriteadlased tööle pandud ja on kindlaks tehtud, et väga suur protsent tuleõnnetusi tuleb süütamise arvele panna. Sellepärast on kõne all olevasse eelnõu osasse, samuti ka järgmistesse IX. (§§ 90—114) ja X. (§§ 115—123) peatükkidesse mitmesugused valjud määrused sisse võetud, mis kindlustusvõtjate suhtes liig karmid paistavad, sest kindlustustasu saamine on olenevaks tehtud mitmesuguste tingimiste täitmisest. Eriti tähelepanuväärne on selles mõttes põlenud hoone endisesse seisukorda seadmise või ülesehitamise ja võlgade tasumise tingimised (§§ 95, 97, 106, 107, 108 jt.). Kes hoone uuesti ülesehitab, võib kõrgemat tasu saada ja võlauskujad ei või nõudmisi pöörata tema saada oleva kindlustustasu peale. Kes üles ei ehita, selle kahjutasu

antakse võlauskujatele nende nõuete rahuldamiseks kindlustusühisuse ja kohtu korraldusel (§§ 109, 110 jt.).

Tulekindlustus ei või mingil tingimisel kasusaamise põhjuseks olla (§ 101), sellepärast on kindlustusühisusele õigus jäetud kindlustatud varanduse väärtuse üle teateid koguda ka pärast tulekahju. Praegu on sarnane määrus meil maksev poliisitingimiste näol ja kannab seega eralepingu iseloomu ning tekitab vaidlusi. Määrus on äärmiselt tähtis kuritegevusega võitlemise mõttes.

Eelnõu X. peatükis on tsiviil vastutus süütegude eest laiendatud, võrreldes meie maksva eraõiguse normidega. Määrused on võetud Schveitsi tsiviil õigusest. Osalt on need määrused meil maksvad poliisitingimistena.

Peat. XI. (§§ 124—129) määrab kindlaks kindlustusühisuse kohused tulehädahoju vastu võitlemise alal. Schveitsi seadustes on paljud mainitud kuludest kindlustusühisusele ja kindlustusseltsidele kohustavad. Eelnõus on Schveitsi õiguse normid palju pehmendatud. Ainult põhimõtteline seisukoht kindlustustegevuse soovitava arenemise suunas on äratähendatud.

Peat. XII. (§§ 130—131) „Tagavara kapitalid“. Mõlemad selle peatüki paragrahvid on olulise tähtsusega. § 130 määrab kindlaks kindlustusmaksu alandamise ja kõrgendamise tingimused, kuna § 131 tagavara kapitalide tarvitamise piirid määrab. § 130. tähendatud norm 10 marka tuhande pealt on määratud, aluseks võttes kindlustusseltside kogemusi meil ja Lääne-Euroopas. Normaalses oludes on see küllaldane.

Peat. XIII. (§§ 132, 133) „Sundkindlustuse teostamise algus“. Küsimuse otsustamine on jäetud kindlustusühisuse hooleks, sest eeltööd nõuavad aega. Ühekorraga

ülერიიკლისე სუნდკინდლუსტუსე სისესეადმინე ნაიბ ულესაამატა რასკუსტეგა სეოტუდ ოლვატ, სელეპარასტ ონ რაიონიდ ეტენაჰტუდ. ონ კინდლას მააარატუდ ერაკინდლუსტუსე ლიკვიდეერისე კორდ სუნდკინდლუსტუსე რაიონიდეს.

Peat. XIV. (§ 135) „Kindlustusühisuse kapitalide mahutamise ja kohustuste katmise kord“. Selles osas on üldjoontes maksma jäetud veneaegsed määrused, kuna asjatundjad neid täitsa rahuldavaiks peavad.

Peat. XV. (§§ 136—137). Kindlustusühisuse likvideerimine sundkindlustuse osas on rippuvaks tehtud Vabariigi Valitsuse otsusest, arvesse võttes kindlustusühisuse tegevuse riiklist iseloomu.

IV. L õ p u m ä r k u s e d.

Kokkuvõttes on kõne all oleva seaduse eelnõu kohta järgmist ütelda:

1. Sundusliku tuleõnnetuse vastu kindlustamise seadus täidab tühja koha meie õiguse alal, kodanikkudele kohustavaks tehes endid tuleõnnetuse vastu kindlustada.

2. Koondab üldhuvides riikliste asutuste kätte ala, kus kibeda võistluse tõttu praegu teatud korralagedus valitseb ja paneb seega aluse majanduslise tervendamise tööle.

3. Võimaldab tuleõnnetuse vastu võitlemise laiemat korraldust uutel põhimõtetel.

4. Annab uue aluse krediidipoliitikale.

5. Paneb maksma valjemad määrused tulesüütamise ärahoidmiseks.

Neid ülesandeid on seaduse eelnõus katsetatud lahendada. Kui suurel määral see korda on läinud, selle üle võivad arvamuselid lahku minna. On tähtis, et seaduse eelnõu küllaldase asjaliku arvustuse osaliseks saaks enne tema seaduslisesse kogusse ära andmist, nii et tarvilisi muutusi ette võtta võimalik oleks.

Põhjendamata süüdistuse ja valimata väljenduse vastu.

K.

Järg.

Katsun analüüsida ka need A. Looritsa hinnangud tema oma „illustratsioonide“ põhjal.

Üks maavalitsus olla oma revideerimise protokollis konstateerinud ühes vallavalitsuses puuduseid, nagu nad eespool ülesloetud. Selle „äärmise korralageduse“ kõrvaldamiseks teinud maavalitsus vallanõukogule kohuseks: Võtta viibimata seisukoht

vallavalitsuse tegevuseta oleku kohta . . .“ jne. See äga olla järelvalve teostamise kohustuse enese pealt äraveeretamine ja koguni seaduse vastane.

Kui maavalitsus näidatud puuduste kohta tõesti muud midagi ütelda poleks oskanud, kui seda, mida A. Loorits oma ettekandes väidab, oleks asi muidugi kurb. Kuid maavalitsus on sellel ja järgmistel kordadel äga

üksiku puuduse kohta seisukoha võtnud, need seisukohad teatavaks teinud nii vallale kui Siseministeeriumile, oma seisukohade täitmist jälginud ja sellega rahuldavaid tagajärgi saavutanud. A. Loorits väikib nendest korraldustest kas sihilikult või sellepärast, et neid arvustada ei saa, ja näitab ainult selle osa korralduste peale, mis tema arvates seadusevastased.

Arvustav tegevus leidis aset 1924. a., kui oli laiatumise ajajärk terves Vabariigis. Siis valis ka üks vallanõukogu vallavanemale tervelt 12 abi. Nõnda kujunes vallavalitsus 14 liikmeliseks (vallavanem, 12 abi ja vallasekretär). Vallanõukogu, kellest ettekandes jutt, valis vallavanemale 5 abi ja vallavalitsus kujunes 7 liikmeliseks. Igale abile määrati 1000 mk. kuus palka. Juba siis oli järevalve asutusele selge, et seesugune teguviis ebaloomulik on, kuid selle takistamiseks puudus seaduslik alus. 1926 a. valla eelarve kokkuseadmisel oli vallanõukogule selge, et valla valitsemiseks 7 liikmelist vallavalitsust vaja ei ole, et palju vähema arvuga läbi saab ja — mis peasi — et vald ei jõua nii suurearvulisele vallavalitsusele palkasid maksta. Leiti muidki alasid, kus väljaminekuid tuntavalt kärbiti — vähendati valla kantselei tööjõude j. n. e. Väljaminekute kärpimise teostamiseks kutsutati vallanõukogu erietsusega 11 poolt häälega 2 vastu ja 2 erapooletusel eelarvest 4 vallavanema abide palgakrediit. Selle otsuse tegemisest võtsid osa ka vallavanema abid ise, sest nad kuulusid kõik vallanõukogu koosseisu. Hääletamise tagajärgedest selgub, et kui ka 2 nendest ettepaneku vastu hääletasid, siis olid kaks kas erapooletud ehk hääletasid koguni ettepaneku poolt. Kuigi vallanõukogu otsuses isikud nimepidi ülesloeti, kelle palga krediit suleti, ei järgnenud nende poolt kaebtuseid seaduslikes korras, ehk neil küll õigus oli kaebtuseid esitada ja kaebtused arvatavasti rahuldamis oleksid leidnud. Sellest tuleb järeldada, et isikud ise sellega nõus olid. Järevalve korras seda otsust protesteerida, nagu A. Loorits arvab, oleks olnud meeletus ja vallaomavalitsuse tegevuse tervendamise katsete takistamine üksikute isikute huvides. Et järevalve asutus kohustatud ei ole üksikute huvides vallavolikogude otsuseid protesteerima, kui sellega avalikud huvid seotud ei ole, seda on ka Riigikohus mitte üks kord seletanud (Riigikohtu Adm. t. nr. 568 — 1921 a. — „Õigus“ Nr. 9/10 — 1921 a. ja Nr. 291 — 1923 a. — 1923 a. — „Õigus“ Nr. 8 —

1923 a.). Avalikkudest huvidest ei saanud aga käesoleval juhtumisel juttu olla, sest selleaegse vallanõukogude valimise seaduse § 83 põhjal oli vallavalitsuse sunduslik koosseis: vallavanem, vähemalt üks abi ja sekretär. Ühe vallavanema abi palga krediit jäi puutumata. Seaduslik vallavalitsuse koosseis oli olemas.

Vallavalitsuse liikmete kohtualla andmine tegevusetuse pärast oleks tagajärgi annud vast paari aasta pärast, siis, kui nende volitused juba lõppenud oleksid. Mingisugust tagandamise nõudmist ei ole maavalitsus vallanõukogule esitanud. Maavalitsus kohustas ainult vallanõukogu võtma seisukoha vallavalitsuse tegevusetuse kohta. Selleks oli tal kahtlemata õigus. Et vallanõukogu vallavalitsuse tegevusetust arutab ja sell puhul oma seisukoha võtab, selles ei ole mingit seadusevastast ega võimupiirist üleastumist. Et maavalitsus soovitas juhtumisel, kui vallavalitsuse liikmed oma kohuste täitmisele ei asu, neid tagasiastunuks lugeda ja uued valida, siis oli see kõige otstarbekohasem ja kiirem tegevusetuse likvideerimine, mida omaks võttis ka vallanõukogu ja otsustas vallavanema neli abi tagasiastunuks lugeda. Nad oleksid võinud maavalitsuse korralduse peale kaebtused anda administratiivkohtu korras, mida aga ei tehtud. Vallanõukogu koosolekust, kus tagasiastumise otsus vastuvõeti, võtsid osa ka need vallavanema abid, kelle kohta tagasiastumise otsus käis, kuid hääletamisel oli selle ettepaneku vastu ainult 3 häält. Sellega oli võimalus loodud vallavalitsuse edaspidisele korralikule tegevusele, mis kohtu korras nõnda ruttu võimalik poleks olnud.

Kui Siseministeerium siiski tarvilikuks pidas kellegi kohtu alla andmist, oleks ta võinud seda väga hästi ka ise teha. Et aga Siseministeerium ei vallavalitsuse liikmeid ega maavalitsust „seadusevastase tegevuse“ pärast vastutusele ei võtnud, siis ei ole ka A. Looritsil õigust nüüd seletama tulla, et maavalitsus siin ametalalise süüteo olla korda saatnud. Alusega on ka seletus, et maavalitsus sel juhtumisel kõrvale kaldus avalikkude huvide kaitsest.

Ühe maavalitsuse tegevuse leiab A. Loorits sama seadusepäratu olema sellepärast, et see korralduse teinud kooli kassas pikeemat aega seisva 312 mk. ülekanda valla üldise tulude-kulude arvele. Järgneb pikk seaduste loetlus vallakassa-kapitalide valitsemise kohta, mis pärit Vene ajast. Lõpuks leitakse, et Avalikkude algkoolide seaduski sanktsioneerida — Veneaegist ka-

pitalide valitsemise korda. Kuid pika manitsuse juures on A. Loorits tähelepanemata jätnud võrdlemisi väikese aja, millel siiski käesoleval korral oluline tähtsus.

312 marka, mis seisib kooli kassas, ei olnud mingisugune kapital, mis oli asutatud A. Looritsa poolt tsiteeritud seadustes ettenähtud korras. Vähemalt tema ettekandest pole näha, et see summa oleks enesest kujutanud niisugust kapitali, mille valitsemist käsitavad ülesloetud Vene seadused. Ka pole ettekandest näha, et see summa oleks kogunenud avalikkude algkoolide seaduse põhjal määratud ja sissenõutud trahvirahadest, mida sama seaduse §§ 15 ja 19 kohustavad tarvitama kooli kasuks. Ainult asjaolu, et 312 mk. oli kooli kassas, ei määra veel, et see oleks olnud erikapital.

Vallavolikogud määravad iga aasta eelarve korras koolide ülevõltpidamiseks summe, mida valitsevad ja kasutavad koolide hoolekogud kinnitatud eelarvete põhjal. Kui nüüd aasta lõpuks väike summa väljaandmata jäi, siis, loomulikult, tuli ta arvata valla üldistesse tuludesse. Iseenesest need ülejäägid mingisuguseks erikapitaliks ei kujune ega erikapitalide valitsemise kohta maksmapandud korra alla ei kuulu.

Ettekandes leidub veel mõndagi, mis otstarbekohatu on, paberilist asjaajamist aina süvendab ning millel „maksvate seadustega“, nagu ettekandja alati tõendab, midagit ühist pole, näiteks: volikogude koosolekute protokolleerimisel rõhutab A. Loorits, et protokoll peab sisaldama „kõiki sõnavõtmisi arutamata asja kohta“. See tähendab: iga omavalitsus pangu ametisse stenografisti, õigenini vähemalt paar, ehk volikogude sekretärid ja nende abid peavad olema stenografistid. Et see nõudmine mõttetu ja absurdne on, selles ei ole kahtlust. Tihtipeale räägitakse volikogude koosolekutel tundide viisi ühe asja juures, kus aetakse juttu, mis asja kohtagi ei käi ja millel vähematki väärtust pole. Kui seda kõike protokolleerida — ka lühidalt kokkuvõetuna — millega ettekandja ka näib leppima, siis ei ole see ikkagi midagit muud, kui üleliigne protokollide koormamine väärtusetu materjaliga, mis tülikas protokollide kirjutajale, kui ka järelvalve asutusele järelvalve teostamisel.

Ei nõua seda ka ükski seadus. Koguni ümberpöörduvalt: aleviseaduse § 81 määrab, et alevivolikogude koosolekute protokollid seatakse kokku lühikeste märkustena, päeva- raamatu näol, kuhu kantakse ainult vastu-

võetud otsuse sisu. Maavolikogude kodukord ja vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduses puuduvad protokollipidamise kohta vähemadki määrused.

Volikogude protokollid peavad võimaldama asjalikku ülevaadet arutatava küsimuse kohta, kuid selleks ei ole vähematki vajadust kanda sinna kõiki sõnavõtmisi.

A. Looritsa töö ja vaev tema 30. mai 1927 a. ettekande kallal oleks vast paremaid tagajärgi annud, kui ta pika manitsuse ja hädaldamise asemel, oma väidete kohaselt oleks õigel ajal parandused esitanud vallavolikogude valimise ja vallavolikogune ning vallavalitsuste korraldamise seaduse arutamise puhuks Riigikogus 1926 a. detsembris.

Hinnates kogu ettekannet, mille kallal, nähtavasti, kauemat aega töötatud, peab otse imestama, millise taktivaese kirega ja innuga L. Loorits omavalitsuste, eriti maavalitsuste ja nende esimeeste, kallale tungib.

„Maavalitsuste esimehed juhtisid maavolikogude valimistel maakomiteesid. Nende tegevus oli lohakas ja hoolimata hooletu. Mida kõneleda siis veel muist asjust ja millist eeskujut seesugune asjaajamine võib anda järelvalve alustele vallavalitsustele?“

Nii A. Looritsa iseloomustus.

Paistab, nagu osa omavalitsusi ei olekski Vabariigi ametiasutused või nagu nad ei oleks Vabariigi teiste ametiasutuste väärilised, et nende kohta üks Siseministeeriumi ametnik otse lubamata mõnitaval toonil võib kirjutada ja nende esimeeste kohta valimata üteldi tarvitada. Paistab muuseas, nagu oleks maavalitsuse esimehed Siseministeeriumile alluvad ametnikud, keda üks Siseministeeriumi ametnik julgelt ja vastutamata võib nõnda hinnata, nagu tema heaks arvab.

Ühes korralikus, soliidis ametlises ettekandes peab olema iga sõna kaalutud ja põhjendatud. Olen näinud neid palju, kuid sarnast karkudel kõndimist kunagi.

A. Looritsa „väga tähtis“ ettekanne on seisnud ministri käes tervelt pool aastat. Nähtavasti ei usu minister A. Looritsat enam sõna pealt ja tal on selleks kahtlemata põhjuseid. Kuid lõpuks on A. Looritsal korda läinud veel kord ministrit eksiarvamisele viia. Ja sellest on kahju.

Ja kas on tulnud meelde kellelgi küsida, kas see riiklisest seisukohast ükstakõik on, kui ülem ametiasutus alluvate asutuste ees selle järelvalvajat asutust mustab?

Omavalitsuste päevauudised.

Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioni seaduse muutmine.

Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud riigi- ja omavalitsusteenijate pensioni seaduse eelnõu kohta Riigikogu sotsiaalkomisjonis tegi E. Maaomaval. Liidu esitaja H. Avikson mitu põhimõttelist parandusettepanekut. Üks nendest, igakuuline pensionimaksude maksimine muuta, läks läbi, kuigi mitte algul ette pandud kujul, kord aastas, vaid kord veerand aastas selle möödumise järele. Selle uue seisukohaga on omavalitsuste, E. Panga ja ministeeriumi töö ning kulud tuntavalt vähendatud.

Ettepanek, pensionimaksu protsente riigil ja omavalitsustel ühtlustada — praegu on, võrreldes riigi eelarve andmeid omaval. 4⁷/₁₀-ga, suur vahe —, ei läinud läbi, kuigi aruandja A. Toomel ettepanekut pooldas ja

vastava paragr. uuel kujul esitas. Samuti ei läinud läbi kuu ehk aasta viisi palgasajate põllutööliste selle pensioni seaduse alt väljajätmine.

Uued raamatupidamise vormid vallavalitsustele.

Siseministri korraldusel on praegu trükitud A. Looritsa poolt kokkuseatud vallavalitsuse raamatupidamise vormid Itaalia viisi järele, samuti ka E. Maaomavalitsuste Liidu väljaandel H. Aviksoni poolt kokkuseatud kava selle Ameerika viisilise meetodi järele, mille vallasekretärid läinud aastastel kursustel kõige vastuvõtlikumaks tunnistasid. Kavade ühes juhatuskirjadega ilmuvad trükist märtsi algul. 1. aprillist s. a. paneb siseminister kõigis valdades kahekordse raamatupidamise maksma.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja omaval. tegevus.

Et vallamaade vabastamise asi popsideaduse alt liikuma hakkaks.

Vallamaade korraldamine kestab ikka edasi. E. M. Liidu mär-gukiri Riigivanemale.

E. Maaomaval. Liit saatis 3. veebr. Riigivanemale järgmise märgukirja:

Riigikogu poolt 11. veebr. 1926 a. vastuvõetud „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise (popsi) seadus“ tabab väga valusalt vallaomavalitsusi, võttes neilt ära juhuslikult väljarenditud valla- ja koolitalud isikutele, kes neid ainult paar aastat pidanud ja kellel mingit moraalselt õigust ei ole nende maade ja hoonete peale, mis kõigi valla liigete maksudega omal ajal omandatud.

Märgukirjaga 20. okt. 1927 a. Nr. 366 all juhtis Eesti Maaomavalitsuste Liit Vabariigi Valitsuse tähelepanu asja tõsiduse peale ja palus Vabariigi Valitsust „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus“ § 34 põhjal valla maade korraldamise seniks seisma panna, kuni Riigikogu seisukoha võtnud seaduse eelnõu kohta valla maade vabastamise asjus selle seaduse alt, millise Liit lubas esitada. 27. okt. 1. a. esitas Liit Siseministrile seaduse eelnõu, mis siia juurde lisatud. Si-

seminister teatas, et eelnõu, mida ta pooldab, Põllutööministrile edasi saadetud, kellele algatamine kuulub.

Sellest on möödunud veerand aastat, kuid seaduse eelnõu käigust ei ole midagi kuulda. Selle asemel kestab aga vallaomavalitsuste maade korraldamine nende äravõtmise suunas rentnikkudele takistamatalt edasi, sünnitades suurt ärevust valdades, põhjust andes juba rahvahääletamisest selle küsimuse kohta kõnelelda, nagu juurde lisatud Kioma vallavalitsuse kiri Liidule 26. jaan. s. a. Nr. 813 all tõendab.

Kõigest sellest Teile, Härra Riigivanem, teatades ja tugedes neile asjaoludele, mis Liidu poolt esitatud „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse“ eelnõu seletuskirjas toodud, palub Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus, Härra Riigivanem, Teie korraldust, et esitatud seaduse eelnõu käigu saaks, seniks aga, algul nimetatud seaduse § 34 põhjal, valla maade korraldamine seisma pandaks (Kioma maade asi on 13. veebr. ees), sest raske on peale maade ülevõtmist valdadel nende oma tagasi saada, milleks neil aga, õigluse mõiste järele, täielik õigus on.

Lisa: Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse

eelnõu seletuskirjaga ja Kioma vallavalitsuse kirja Nr. 813 ära-kiri.

E. Maaomaval. Liidu juhatuse koos- olekul 7. veebruaril

tehtud otsustest oleks nimetada:

Ärimaksu kohta käivate sea-
duste muutmise seaduse
eelnõu kohta, mis V. V. poolt Riigikogule
esitatud, ja mis ettenäeb põhiärimaksu tõst-
mise riigi heaks 2-he kordseks, omavalit-
suste osa aga senise 100°/o pealt 50°/o
peale alandab, otsustati nõudmisega esi-
neda, et põhiärimaks tõstetaks riigile ja
omavalitsustele ühesuguses suuruses. Tei-
seks näeb eelnõu ette, et linnade ja ale-
vite heaks võetakse lisamaksu 10°/o suu-
ruses riigiärimaksuks. Ühede omaval. eri-
õigustesse panemine leitakse õigluseta
olema ja otsustakse ühtlase seisukorda
kõigi omaval. kohta nõutada. Kolmandaks
otsustatakse nõutada, et 250 krooniliste töö-
võtele ja hankede juures eritunnistust ei
nõuta, sest muidu läheks vallavalitsuste
väiksed tööd asjata kalliks.

Juriidiliste isikute maksusta-
mise seaduse
eelnõu kohta võeti vähemad paranduset-
tepanekud vastu.

Vallakohtu tegelaste käsiraamatu
kokkuseadmise asjus otsustati eriteadlas-
tega läbirääkimisse astuda.

Riigi Tervishoiu nõukogu liikmeks

Liidu esitajaks valiti juhatuse liige R. Kuris.
Valla raamatupidamise kavad,
mis Liidu sekretär H. Avikson kokkusead-
nud, otsustatakse valdade kätte saatmi-
seks trükkida lasta.

Läti omavalitsuse korraldu-
sest
andis R. Kuris, kes neil päevil Lätis vii-
bis, väga huvitava ülevaate.

Harju Maavolikogu koosolek 16. jaanuaril 1928 a

Loomaarstide tasuküsimus.
Maakonna loomaarstid jaoskondades said
tasu Mk. 5000 kuus kindla palgana maa-
valitsuse summadest. See kord muudeti
aga 1. veebr. 1927 a. Nüüd esinesid loo-
maarstid Maavalitsusele palvega maksta
endiselt taksitasu kõrval ka kindel kuu-
palk.

Maavolikogu ettepanekut arutades kinni-

tas uue lepingu kava loomaarstidega, kus
on nähtud ette ka kindel palk 50 krooni
ühes prii korteriga ja valgustusega ning
kütte peale 14 krooni kuus. Uue lepingu
kavaga pannakse maksma uued töötasu
normid, 1—5 krooni.

Maksu määrad 1928 a. peale
otsustatakse jätta samad, mis olid 1927 a.

Vallaomavalitsuste kinnisva-
rade müümiseks
antakse luba Kuimetsa ja Juuru valdadele,
kus esimeses müüakse ära kahe endise
kooli hooned ja viimases üks koolimaja
ning pärandatud väike talu.

Paldiski keskkooli ülalpidamise
lepingu lõpetamine Paldiski lin-
navalitsusega.

Seni peab Maavalitsus ülal maakonna-
keskkooli Paldiskis, kusjuures suurema osa
kulusid lepingu alusel Paldiski linnavalit-
susega kandis Maavalitsus. Kuna aga
kooli tarvitavad vähe lapsi, on iga üksiku
lapse koolitamiseks väljaantav summa liig
suur võrreldiselt teiste koolidega. Maa-
valitsus teeb ettepaneku leping Paldiski
linnaga ülesse ütelda järgmisest õpeaasta
algusest ja seni makstud ülalpidamise
summa arvel kas toetada vaesemaid õpi-
lasi või sõlmida lepingud teiste omavalit-
sustega maakonna lastele soodustuste and-
miseks.

Maavolikogu võtab vastu ettepaneku esi-
mise osa, kuna keskkooli uue korralduse
küsimus jäetakse lahtiseks.

Maavalitsuse keskraamatukogu kaotamise

küsimuses Maavalitsuse ettepanekul otsus-
tatakse keskraamatukogu likvideerida ja
raamatud anda tarvitamiseks maal asuvaile
raamatukogudele, kuna teaduslikkude raa-
matute museum Maavalitsuse juurde jätta.

Keila-Joa-Laulasma suvitus-
raiooni piiride kindlaksmäära-
misel võetakse vastu Maavalitsuse ette-
panek, kus määratakse tervishoidliku kaitse
alla looduse poolest kaunim osa Harju-
maast, sellega võimaldades neis kohtis luua
suvituskohti.

Valdade Liidu asutamise koosolek.
Pühapäeval, 29. jaanuaril s. a. peeti Tal-
linna pritsimaja saalis Valdade Liidu asu-
tamise koosolekut.

Oma esitajad koosolekule olid saatnud
114 valda. Puudusid esitajad Petseri- ja
Saaremaalt.

Koosoleku avas Järve vallavanem E.
Kitsas. Peale juhatuse valimist anti sõna

Siseministri abi hra Kübarsepp'ale, kes Siseministeeriumi nimel tervitab liidu asutamise mõtet ja kriipsutab alla, et algatus selleks olevat tulnud valdadelt enestelt. Siseministeerium olevat huvitatud algatud ettevõttest ja vajavat informatsiooni nõupidamist. Soovib õnne ja edu vallaomavalitsuste arendamise töös.

Koosolekule olid ilmunud ka paljud poliitiliste erakondade tegelased Riigikogu ringkondist. Ilmunuist võttis sõna ainult rkl. M. Laarmann, kes tervitas Põllumeeste Kogude nimel koosolekut ja liidu asutamise algatajaid. Lühikeses kõnes tähendas kõneleja vallaomavalitsuste tähtsust meie riigi elus ja soovis õnne edurikkaks tööks.

Kõnelevad veel K. Rutoff ja H. Paulus. Esimene neist luges maha valmiskirjutatud broschüürilt liidu loomise vajaduse põhimõtted, kus muu seas teravalt toonitati, et vallad seisvat praegu maavalitsuste eestkostmise all ja et viimased võtvat ära

vallavalitsuste sissetulekud. Umbes samasugusel toonil kõneles Paulus. Järgmisena esitas E. Kitsas liidu põhikirja kava, mille järgi oleks liidu juhtivaks organiks kongress, nõukogu ja juhatus.

Algasid läbirääkimised ja põhikirja arutamine. Läbirääkimistel korraldi üldiselt eelkõnelejate põhimõtteid ja väiteid. Kuid valdade esitajad olid veel ägedamad iga-suguste aluseta ja ebakohaste väljendustega maavalitsuste aadressil. Leiti, et maavalitsused olevat süüdi maksude suuruses ja üldse, nagu sest aru võis saada, süüdlased selles, et Eestis majandusline seisukord raske.

Lõpuks valiti kolmeliikmeline komisjon põhikirja registreerimiseks ja otsustati ametisse palgata asjaajaja 120 kroonilise kuupalgaga. Lükmemaksuks määrati 1,5 senti igalt valla kodanikult aastas.

Koosolek lõppes kell 7 õhtul.

Välismaade omavalitsused.

Soome Maakogukondade Liidu tegevusest 1924—1926 a.

(järg)

Liidu töötamise erikujudest.

Esitame kokkuvõttes järgnevad teated:

Oma asjade ajamiseks on Liidul alaline toimkond, mis jaguneb nelja osakonda: seadusandlise nõuande osakond, arvete osakond, Liidu häälekandja ajakirja „Maalaiskunta“ toimetis ja äri osakond.

Seadusandlise nõuande osakond on peajasjalikult andnud tasuta suusõnalist ja kirjalikku nõu maakogukondade (valdade) ametikohtadele, on aidanud väikese tasu eest valdade ametkirjade valmistamist ja nende saatmist ametipaikadesse, on annud ametipaikadelt nõutud arvamisaavaldusi valdadele antavate määruste kohta jne. Ka on osakonna tegelased pidanud loenguid kogukonna päevadel ja kursustel. Osakonnalt väljasaadetud nõuandekirjade arv oli 1924 a. 531, järgneval aastal 624 ja 1926 a. 649; on nõnda ühtejärgi tõusmas. Suusõnalisi nõuandeid ning eriliste küsimuste vastamisi pole arvesse võetud. Ametiasutustesse on saatnud osakond vahikirju 1924 a. 557, 1925 a. 536 ja 1926 a. 491; saadud kirjade arv oli neil kolmel aastal: 1188, 777 ja 622.

Sellejuures on tähelepanav, et pärast seda, kui Liidu ajakirjas on antud põhjalisi selgitusi seaduste täitmismääruste kohta,

nimelt maksu ja hoolekandeseaduse asjus on kaebtused valla ametnikkude otsuste vastu tuntavalt vähenenud.

Ametkirjade valmistamises on valdasid aidatud 1925 a. 199 ja 1926 a. 191 puhul.

Riigilt valdadele lubatud laenusid nõutas osakond kätte riigikassast 1924 a. 101 vallale ligi 11 miljoni mk. suuruses, 1925 a. 63 ja 1926 a. 73 vallale, kumbkil aastal ligi 6¹/₂ milj. mk. suuruses.

Aastal 1925 a. saadi valmis ja avaldati trükis valla nõukogude töökorraldus ja valimiskord, vallavalitsuste juhtmäärused ja maksustamise väljatöötamise juhtmäärused. Mitut valda aidati eriliste määruste valmistamises.

Arvete osakond on aidanud valdasid nende arvepidamise korralduses ja sellekohastes küsimustes tarvilisel puhul. Paljud vallad on saanud ka abi ja nõu koolivalitsusele antavatele kooli aruannete valmistamises. Samuti käis osakonna tegevusse valdade arhiivide korraldamistöö.

Peale osakonnas tehtud mitmesuguse töö käis ta juhataja, magister J. Toivianen, kes on ametlik vannutatud arverevident, 1924 a. mitmel pool valdades saadud kutsete järgi revideerimisreisidel, selle juures

tegutseades kogukonna päevadel ja kursustel. Nendeks käikudeks kulus juhatajal ära 26 päeva. 1925 a. tarvitas ta nendeks ots-
tarbeteks 66 ja 1926 a. 84 päeva.

1924 a. seisis Liidu teenistuses 4 nõu-
andjat, ning need käisid oma ülesannete
täitmiseks 24 vallas 137 korral, mille juures
tegevuses olid ka kogukonna päevadel ja
kursustel. Nendeks käikudeks kulus kokku
769 reisi- ja tegevuspäeva. 1925 a. tarvi-
tati niisugusteks käikudeks ja tegevuseks
716 päeva. 1926 a. oli Liidul tegevuses 5
nõuandjat, mille lisaks veel võeti aasta
lõpul üks abijuhataja ja üks nõuandja,
kuna tarviline töö oli kasvanud. Sel aastal
käidi nõuandmas 154 vallas 220 korda;
muu tegevusega ühtekokku kulus käikudeks
ühtekokku 814 päeva.

Liidu kirjastamistegevuses on tegutsenud
Liidu juhatus oma töötamise algusest peale,
esiotse valdadele tarvisolevate blankettide
valmistamises ja avaldamises, mille nõud-

mine ühtelugu on kasvanud. Suurem ette-
võte sellel alal on aga Liidu häälekandja
ajakirja „Maalaiskunta“ väljaandmine. Sel-
les avaldatakse kogukondade asjaajamise
kohta käivate kirjutuste kõrval ka kõrgema
valitsuskohtu otsused, samuti küsimusi ja
vastusi kogukondliste tegevuse erialadelt
(nõnda siis samal moel, kui Eesti „Ma a-
o m a v a l i t s u s e s“). Veel toob leht Liidu
valitsuselt riigi nõukogule antavad arvamis-
avaldusi ning Liidu ettevõtetud kogukond-
liste asjade uurimiste tulemused.

Eri väljaannetena ilmus Liidu tegevusel
1924 a. „Uskelan valla aasta aruanne“,
mille olid valmistanud asjatundjad tegelased
otstarbeks, et see oleks valdadele ees-
kujuks nende aasta aruannete valmista-
misel. 1926 a. ilmus Liidu kirjastusel ma-
gister J. Toiviaise toimetatud teos „Kogu-
kondlise majapidamise tegelus“, mis on
tunnistatud otstarbekohaseks.

(Järgneb).

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 10. Paranduste tegemi-
sest registreerimise aktis.

Kas võib sünniregistreerimise aktis valesti mä-
rgitud vanemate sünni aeg ära parandatud saada
täiendava aktiga (prs. s. § 24 lõige), või on sar-
nane parandus sisuline, mida võib teha ainult
kohtu otsuse järele? Mis juhtumisi veel mõel-
dakse juhtnõuõride § 58 (. . . ei tunnista last
omaks j. n. e.) j. n. e. all?

P. valla perekonnaseisu ametnik.

Vastus:

Võib parandada. Ei või aga parandada täien-
dava aktiga sarnaseid vigu, millel sisuline tähen-
dus, s. t. kõik sarnase iseloomuga, nagu sisemi-
nistri poolt perekonnaseisu kohta antud juhtnõu-
õride § 58 esimeses lõikes muu seas ülesloetud;
sinna võiksid, näit. veel kuuluda sarnased juhtu-
mised, nagu tütarlapse poeglapsena, seaduslikus
abielus sündinu väljaspool abielu sündinud lapsena
registreerimised jne.

Küsimus Nr. 11. Koolihoolekogu järe-
lvalve õigusest.

Kas on koolihoolekogul õigus Avalik. algk. sead.
§ 85 pt. 13 põhjal järelvalvet teostada ka valla-
valitsuse üle, koolile valla poolt määratud
summade äratarvitamise kohta?

M. vallavalitsuse sekretär.

Vastus:

Ei ole. Järelvalve vallavalitsuse tegevuse üle
teostatakse üldises korras.

Küsimus Nr. 12. Taluteenijate ja põl-
lutööliste palgalehtede vorm
nr. 4 täitmise vajaduse kohta.

Vallaliised, kelle nõõdunud aasta tulu ei tõus-
nud üle 40.000 mk. aastas, on rahaministri 28. det-
s. 1925. a. määrusega nr. 2742-B tulumaksu maksimi-
sist ja selle deklareerimisest vabad. Kas on tar-

vilik põllupidajatel nende töölistele maksetud pal-
kade üle teateid vorm nr. 4 nõuda, silmas pida-
des, et viimaste aasta tulu ei tõuse 40 tuhandeni
ja nad tulumaksu alla ei käi? —kk—

Vastus:

Rahaministri tähendatud määrus („Riigi Teataja“
nr. 1—1926 a.), mille sisu täiesti vastab rahami-
nistri määrusele 3 jaanuarist k. a. nr. 1652/B
(„Riigi Teataja“ nr. 3—1928 a.), käib ainult tulu-
maksu seaduse § 41, s. t. ainult maksjate, kuid
mitte sama seaduse § 38 kohta, mille järgi töö-
andjad on kohustatud teatama kõigi isikute
täieliku nimekirja, kes neilt eelmisel aastal palka,
paukiit või mõnda muud tasu saanud.

Küsimus Nr. 13. Alevite kinnisvara
maksu kohta.

Teatavasti maksab alev kinnisvara maksust, mis
on saadud puhtakasu rubla alusel Maakonnale 1/2
riigile 1/4. Juhtumisel kui alev läbiviib iseseisva
kinnisvara hindamise, missuguses vahekorras saa-
vad olema kinnisvaramaksu jaotamise suhtes
alev, maakond ja riik? Kas kannab maakond ka
kõik senised kohustused alevi vastu näit. õpetajate
palgad jne.? Missuguse seaduse alusel saab neid
küsimusi lahendada? S. alevivalitsus.

Vastus:

Alevi maks (поселовый сбор) on omaette
maks (alevi seaduse § 110, Seadl. ja Valits. korr.
kogu nr. 187—1917 a. art. 1082), mille sissesead-
mine ei olene sellest, et alev saab 1/2 maal asu-
vate liikumata varanduste pealt võetavast maksust
(seadus liikumata varanduste maksu kohta maal,
§ 38, „Riigi Teataja“ nr. 1819—1920 a.). Sellepär-
ast jääks vahekorra riigi, maaomavalitsuse ja
aleviomavalitsuse vahel ka pärast alevimaksu sis-
seadmist endiseks ning maaomavalitsus kannaks
kõiki kohusid, mis tema peal sellekohaste seaduste
põhjal lasuvad.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liit,
„Ühistrükikoda Rakveres“.